

An abstract painting of a red dragon, rendered in a traditional East Asian style, set against a warm yellow background. The dragon's body is composed of thick, expressive brushstrokes in various shades of red and orange. It is positioned diagonally across the frame, with its head towards the top right and its tail extending towards the bottom left. The dragon's wings are spread, and its tail is curled. The overall composition is dynamic and energetic.

ข้าง
ขึ้น

ข้าง
แรม

ข้าง
ขึ้น

ข้าง
แรม

ข้างขึ้นข้างแรม

บรรคัชัย บุนปาน, สุจิตต์ วงษ์เทศ

ข้างขึ้นข้างแรม

• ขรรค์ชัย บุนปาน, สุจิตต์ วงษ์เทศ

พิมพ์ครั้งแรก : ตุลาคม 2565

ราคา 790 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication data

ขรรค์ชัย บุนปาน, ข้างขึ้นข้างแรม.

กรุงเทพฯ : มติชน, 2565. 332 หน้า.

1. กวีนิพนธ์ไทย. I. สุจิตต์ วงษ์เทศ, ผู้แต่งร่วม. II. ชื่อเรื่อง.
895.911

ISBN 978-974-02-1806-7

สำนักพิมพ์ | www.matichonbook.com

ที่ปรึกษาสำนักพิมพ์ : อารักษ์ คคนาท, สุพจน์ แจ่มเร็ว, สุชาติ ศรีสุวรรณ
นงนุช สิงหเดชะ, จุจิรัตน์ ทิมวัฒน์

ผู้จัดการสำนักพิมพ์ : มณฑล ประภากรเกียรติ

รองผู้จัดการสำนักพิมพ์ : สุภชัย สุชาติสุธาทรรณ, ประภาพร ประเสริฐโสภา
บรรณาธิการบริหาร : สุลักษณ์ บุนปาน • หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ชนมน วังทิพย์
บรรณาธิการต้นฉบับ : กฤษ เหลือลมัย, ประภัสสร ชูวิเชียร
พิสูจน์อักษร : พัทธินลิน อินทรหอม

ภาพประกอบ : ตะวัน วัตุยา • ศิลปกรรม-ออกแบบปก : ประภาพร ประเสริฐโสภา
ประชาสัมพันธ์และการตลาด : ศิริณญา สุวรรณโค, กฤษณอินรงค์ บัวใหญ่, ณัฏชา เชี่ยวกุล

จัดทำโดย : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 1235

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มติชน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1 เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2000, 2108

จัดจำหน่ายโดย : บริษัทงานดี จำกัด (ในเครือมติชน) 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3350-3360

Matichon Publishing House a division of Matichon Public Co., Ltd.

12 Tethsabannaruean Rd., Prachanivate 1, Chatuchak, Bangkok 10900 Thailand

 matichonbook @matichonbook

 @matichonbook matichonbooks matichonbook

ในกรณีที่หนังสือมีข้อผิดพลาดจากการพิมพ์ เช่น หน้าขาดหาย หน้าซ้ำ หน้าสลับ เข้าเล่มกลับหัว
กรุณาติดต่อมาที่ email: matichonbook.sales@gmail.com หรือ inbox matichonbook เพื่อขอเปลี่ยนเล่มใหม่

สั่งซื้อหนังสือจำนวนมากในราคาพิเศษ ติดต่อที่ บริษัทงานดี จำกัด โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 3353

ฝ่าย MATICHON PREMIUM PRINT : บริษัทมติชน จำกัด (มหาชน) รับผิดชอบสิ่งพิมพ์ทุกประเภท

โทรศัพท์ 0-2580-0021 ต่อ 2419, 2424 email: print.matichon@gmail.com Matichon Premium Print

สารบัญ

โคลง กลอน ของ บรรดาศักดิ์ บุนปาน, สุจิตต์ วงษ์เทศ ในกระแสดังที่แปรเปลี่ยน

คำนำเสนอ โดย เสถียร จันทิมาธร

๑๘

๑. สั้นรักสั้นใคร่

๒๐

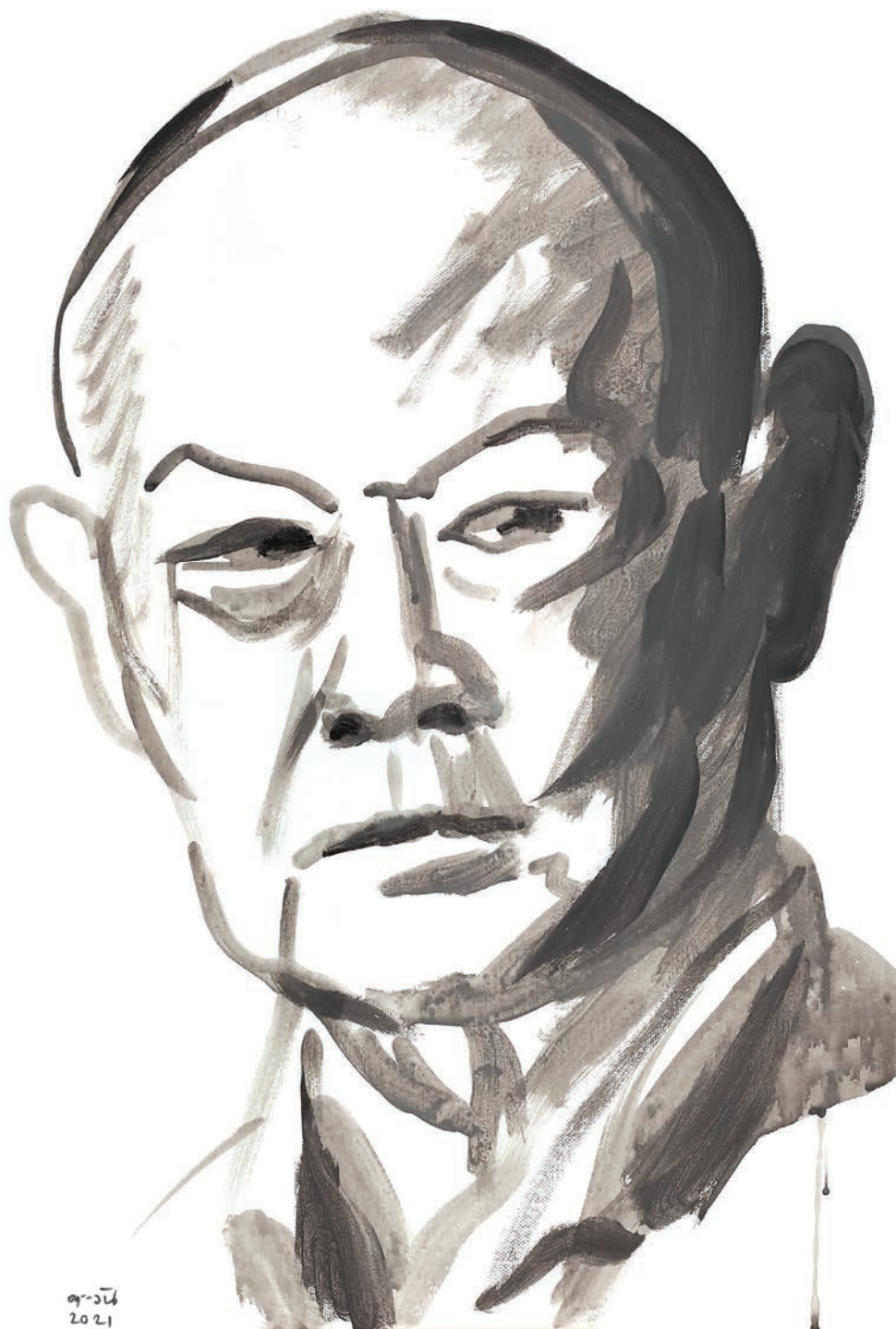
๒. เทคนิคนอกกรรมาสน์

๒๐๔

๓. หันหน้าชนกัน

๒๙๘

9/4/07.

9-56
2021

26/11/2020

โคลง กลอน ของ
บรรค์ชัย บุนปาน, สุจิตต์ วงษ์เทศ
ในกระแสที่แปรเปลี่ยน

คำแนะนำ โดย เสถียร จันทิมาธร

การปรากฏขึ้นในลักษณะวางเรียงเคียงไหล่ระหว่าง ขรรค์ชัย บุนปาน กับ สุจิตต์ วงษ์เทศ ในการเสนอผลงานการเขียน มิได้เป็นครั้งแรก

หากย้อนกลับไปถึง “อดีต” ก็จะมองเห็น

นั่นก็คือ การรวบรวมผลงาน “นิราศ” ขึ้นมาตีพิมพ์ โดยมี เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ เป็นบรรณาธิการและเขียนบท กล่าวว่

จากนั้น งานของ ขรรค์ชัย บุนปาน กับ สุจิตต์ วงษ์เทศ ก็ดี “คู่ขนาน” กันมา

ตั้งแต่ทำงานร่วมกันอยู่ในนิตยสาร “ซ้อฟ้า” รายเดือน กระทั่งตีพิมพ์เป็นเล่มขนาดพ็อกเก็ตบุ๊กโดยสำนักพิมพ์ ประพันธ์สาส์น

อย่าได้แปลกใจหากทั้ง ๒ จะเข้าทำงานที่ “สยามรัฐ” ด้วยกัน

อย่าได้แปลกใจหากในสยามรัฐ “ฉบับวันอาทิตย์” จะ ปรากฏคอลัมน์ “หันหลังชนกัน” โดย ขรรค์ชัย บุนปาน กับ สุจิตต์ วงษ์เทศ ที่หน้ากลาง

เป็นการหันหลังชนกันในฐานะ “คอลัมนิสต์” ร้อยแก้ว มิใช่ “ร้อยกรอง”

แม้ว่ารากฐานของ ขรรค์ชัย บุนปาน และ สุจิตต์ วงษ์เทศ จะ
ตกผลึกมาจากการบ่มเพาะผ่านสำนักโบราณคดี มหาวิทยาลัย
ศิลปากร

คล้ายกับเป็น “ภาพลักษณ์” แห่งความเป็น “โบราณ”
กระนั้น หากใครติดตามงานของ ขรรค์ชัย บุนปาน
ตั้งแต่อยู่ราชโอรส งานของ สุจิตต์ วงษ์เทศ ตั้งแต่อยู่นวนรดิศ
และผดุงศิษย์พิทยา

ก็ประจักษ์ในลักษณะ “แหกคอก” นอก “ชนบ”
ท่วงทำนองหนึ่งของ ขรรค์ชัย บุนปาน สุจิตต์ วงษ์เทศ
เมื่อร่วมสนทนาในวงของ คีตกฤทธิ์ ปราโมช และมีการหยิบยก
คำว่า “คุณกำเนิด” ขึ้นมา

ก็มีเสียงทำนอง “คุณกำหนด” ขึ้นมาประชันโดย
อัตโนมิติ

ลีลาเรื่อยแก้วของ ๒ กุมาร หากเป็นกลอนก็มีได้เดิน
ตาม “สุนทรภู่” หากเป็นโคลงก็มีได้แกะรอย “สี่สุภาพ” อย่าง
เชื่องๆ

ตรงกันข้าม ทะลุไปยังเจ้าพระยาพระคลัง ทะลุไปยัง
ทวาทศมาส

ยุคที่ ขรรค์ชัย บุนปาน สุจิตต์ วงษ์เทศ เสนอตัวขึ้นมาบน
ถนนหนังสือ นอกเหนือจาก คีตกฤทธิ์ ปราโมช เป็น “เสาหลัก”
อันมั่นคง แข็งแกร่งแล้ว

ยังมี อุษณา เฟื่องธรรม ยังมี ‘รงค์ วงษ์สวรรค์
เส้นทางของ สุจิตต์ วงษ์เทศ อาจเบี่ยงไปทาง ก้าน

พืงบุญ ฦ อญรยา หรือที่รู้จักในนามแห่ง “ไม้ เมืองเดิม”

ขณะที่ ขรรค์ชัย บุนปาน มี “กลืนอาย” ของ ‘รงค์ วงษ์สวรรค์ เจือเกล้า

แต่เป็นการเจือเกล้าอย่างมีรากฐานไปไกลถึง สมุทโฆษ คำฉันท์ ไปไกลถึง ศิลจารึก อันหยิบยื่นให้มาโดย สุจิตต์ วงษ์เทศ

อย่าได้แปลกใจหากจะได้อ่าน สุจิตต์ วงษ์เทศ

เริ่มต้นวรรคแรกด้วย “ประวัติศาสตร์บาดหมางสร้าง บาดแผลตั้งแต่อยู่อาณานิคมสมัย/แม้ไม่ร่วมกันชำระปล่อย- ปล่อยไป

สันติภาพห่างไกลอาเชียนัก”

การดำรงอยู่ของ ขรรค์ชัย บุนปาน สุจิตต์ วงษ์เทศ จึงมิได้ เป็นการดำรงอยู่เพียงคนอันเป็นผลผลิตแห่งสำนักโบราณคดี ในมือของ “ท่านสุภัทร”

ตรงกันข้าม กลับเก็บรับอิทธิพลของ มานิต วัลลิโกดม

ตรงกันข้าม เมื่อท่องไปในจักรวาลของ “สุนทรภู่” ก็แทบ หลั่งตั้งแต่นิราศภูเขาทอง กระทั่งลักษณะเซอร์เรียลอันปรากฏ ผ่านรำพันพิลาป

จาก “ศิลปากร” ก็จรเข้าสู่วงการ “หนังสือพิมพ์”

การเป็น “นักข่าว” การดำรงอยู่ในฐานะของ “คอลัม- นิสต์” และการเป็น “บรรณาธิการ” ทำให้เข้าใจในแต่ละ เงื่อนไขของแต่ละ “สถานการณ์”

อย่าได้แปลกใจหากทั้ง ๒ จะกลายเป็น “เจ้าสำนัก”

โดยที่ สุจิตต์ วงษ์เทศ ปักหลักอยู่ที่ “สำนักศิลป-
วัฒนธรรม” โดยที่ ขรรค์ชัย บุนปาน ปักหลักอยู่ที่ “มติชน”
และที่สุด ๒ สำนักนี้ก็ “หลอมรวม” ภายใต้ร่มธงแห่ง
“มติชน” ตระหง่าน

การอ่านโคลงอันเขียนจาก ขรรค์ชัย บุนปาน การอ่านกลอน
อันค้นกลั่นจาก สุจิตต์ วงษ์เทศ จึงเท่ากับเป็นการสัมผัสเข้ากับ
กับ “ผลึก”

ผลึกแห่ง “ความคิด” ผลึกแห่ง “บ้านเมือง”

ไม่เพียงแต่เป็นการย้อนทวนไปทุกความชัดเจนในเชิง
“อักษร” หากแต่ที่สำคัญก็คือการประมวลและสังเคราะห์
ผ่านกระบวนการ “กวีนิพนธ์ ๔ บรรทัด”
สี่ส้นแห่ง “คำ” ท่วงทำนองแห่ง “ความ” สะท้อนทั้ง
ความชัดเจนในเชิง “ปัจเจก” และประมวล “อารมณ์” แห่ง
ยุคสมัยออกมา

ไม่ว่าจะเป็น ราษฎรให้รัฐเลือกตั้ง ตามวัน นัดเว
เพื่อผ่อนคลาปัญหา ระห่ำห้อยถึงคราวเลิกเอากัน
ต้องเลิก ท่วยสเอยชีวิตประเทศขึ้นช้อย ซาติพันภัยผอง
นี่ย่อมเป็นกระบวนการทำในแบบ ขรรค์ชัย บุนปาน

ไม่ว่า ขรรค์ชัย บุนปาน ไม่ว่า สุจิตต์ วงษ์เทศ อาจมิได้เริ่มต้น
จากปู่สังกะสา ย่าสังกะสี หรือบรรดาผู้คนที่อยู่ในน้ำเต้าอันเป็น
ตำนานร่วมสมัยด้วยกัน

แต่ก็เป็น “ธรรมดา” แห่ง “ธรรมชาติ”

นั่นก็คือ ดำรงอยู่อย่างมีอาจหนีพ้นไปจากความเป็น
อนิจจัง ไม่เที่ยงแท้ ไม่แน่นอน ไม่ว่าจะเป็นสังคม ไม่ว่าจะเป็น
ตัวบุคคล

เห็นความรุ่งเรืองของ “อาณาจักร” แล้วก็ “เสื่อมทรุด”

เห็นการเติบโตใหญ่ขึ้นมาของวงวรรณกรรม วงการหนังสือ-
พิมพ์ ตั้งแต่ยุคของหมอบรัดเลย์ กระทั่งยุคของอารีย์ ลีวีระ
และกำพล วัชรพล

เป็นส่วนหนึ่งที่ไต่ไปบนยอดคลื่นแห่งการพัฒนา เติบโต
ใหญ่

และแล้วเมื่อยุคแห่ง “ดิจิทัล” ที่เข้ามาพร้อมกับสมาร์ต-
โฟน ก่อให้เกิดภาวะปั่นป่วนและดิสรัปต์ไปต่อหน้าต่อตา

ไม่ว่าแหวดวง “วรรณกรรม” ไม่ว่าแหวดวง “หนังสือพิมพ์”

ไม่ว่าจะนับแต่การเสนอผลงาน “นิราศ” ออกมา กระทั่งมา
ถึงสถานการณ์ “หันหลังชนกัน” ผ่านกระบวนการโคลง ผ่าน
กระบวนการกลอน

สัมผัสได้ในความเคลื่อนไหว สัมผัสได้ในการเปลี่ยนแปลง

เป็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีรากฐานแนบแน่นอยู่กับสังคม
อย่างมีอาจแยกขาด เป็นสังคมที่ ขรรค์ชัย บุนปาน สุจิตต์
วงศ์เทศ เติบโตใหญ่

จำหลักหนักแน่นอยู่กับ “หนังสือ” และ “การเขียน”

ไม่ว่าจะผันตนเองไปเป็นเจ้าสำนักศิลปวัฒนธรรม ไม่ว่าจะผันตนเองไปเป็นเจ้าสำนักมดดิน

แก่นแกนอันเป็น “หัวใจ” ก็ยังเป็นหนังสือและการเขียน
ไม่ว่าเทคโนโลยีจะแปรเปลี่ยนจากยุคฉบับกระดาษ เข้าสู่
ยุคโรตารีและที่สะดุดตาคือยุคแห่งแอนะล็อกเข้าสู่ยุคดิจิทัล
“การเขียน” ก็ยังดำรงคงอยู่

ในการดำรงอยู่มีการแปรผัน เปลี่ยนจากการเขียนและตีพิมพ์
ลงบน “กระดาษ” พัฒนาไปสู่การตีพิมพ์บนช่องทางออนไลน์
อย่างที่เรียกว่า “กระจก”

ไม่ว่าจะผ่าน “รูป” และเครื่องมือใดก็ยังเป็น “การ
เขียน”

เป็นการเขียนซึ่ง ขรรค์ชัย บุนปาน เติบโตใหญ่ เป็นการ
เขียนซึ่ง สุจิตต์ วงษ์เทศ มีความคุ้นชินและทำอย่างเป็นปรกติ
ออกมาเป็น “โคลง” ออกมาเป็น “กลอน”

การเปลี่ยนแปลงในทางเทคโนโลยีจึงอาจกระทบในทาง
“รูปแบบ” แต่มิได้กระทบต่อ “เนื้อหา” ในทางความคิด

ความคิดอันเป็นของ ขรรค์ชัย บุนปาน ความคิดอัน
เป็นของ สุจิตต์ วงษ์เทศ

กล่าวในทางกายภาพ รูปแบบการเขียนก็ยังเป็นความ
ต่อเนื่องและพัฒนาของภาพลักษณ์กลอนโบราณ ปรากฏขึ้นอย่าง
ผันแปรไปตามยุคสมัย

ขณะที่ “ความคิด” ก็ปรับเปลี่ยนสอดคล้องกับการปรับ-

เปลี่ยนแห่งยุคสมัยไปด้วย

ขรรค์ชัย บุนปาน ในปี ๒๕๖๕ สุจิตต์ วงษ์เทศ ในปี ๒๕๖๕ แม้จะยังเป็นคนเดิมเหมือนเมื่อแรกเขียน “นิราศ” หรือ “หันหลังชนกัน”

แต่ก็เป็น “คนเดิม” ใน “ความใหม่”

เสถียร จันทิมาธร

เทพารักษ์ สมุทรปราการ

ฉันรักฉันในครู่

สิ้นรักสิ้นใคร

_____ ขรรค์ชัย บุนปาน

๑ ดิน แบกแดดดาดหน้า

ประชาชน

น้ำ ขอดทุกแห่งหน

เหือดแห้ง

ลม ล้างโลมลมนบน

บอกเปื้อ

ไฟ นอกไฟในแว้ง

กัณฑ์ออกสัตยโว ฯ๑๓

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

๑ กรอบกร่อนเป็นข้าวเกรียบ	คือกาย
ใจติดหล่มลุ่มสลาย	ส่ายเลื้อย
วาจาปาดลิ้นตาย	ตามโท สะแล
ค่อนประเทศถ่มเรื้อยเจื้อย	จอดจ้อลิ้มแจว ฯ๑๓

๓ กรกฎาคม ๒๕๕๙

๑ ยากจนชั้นแค่น้ำ

เป็นระยะ

ร้อนผะผ่าวร้ายปะทะ

ประเทศร้อน

หนีโนนออกดอกกระดะ

รอตเด็ด

ไกรสีใหม่ไล่ซ้อน

ซุกได้ลายพราง ๗๑

๑๐ กันยายน ๒๕๖๐

๑ เศรษฐกิจตกสะเก็ดก้อง

ปฐพี

พืชไร่ระกำกลี

ยุคร้อน

พระราชารัฐรุดหมองศรี

สะดุดกระเส้า

รพพระเจ้าโยกดาวย้อน

เคราะห์ร้ายจึงเย็น ฯ๑๓

๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๑

๑ คำลั่นเชิงข้อราชฎี

บังหลวง

ดาษดินด้วยดอกดวง

ระตะด้าน

น้อยใหญ่แหงทะเลหลวง

ทิมอุระ

อกแผ่นดินโดนคว้าน

ลึกซึ้งถึงอุรา ๒๑๓

๔ มีนาคม ๒๕๖๑

๑ รักชาติกันทั่วทั้ง

สารทิศ

ชาติไหนเช่นชีวิต

อุทิศได้

ประจแบ่งบดินดิน

หน่อยหนึ่ง

ยิ่งกอบโกยยิ่งใกล้

กลบผู้สูญพันธุ์ ฯ๑๑๓

๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๒

๑ เดินทางหลงทิศตัน

ทางตัน

มันมากเยื่อพรหมจรรย์

แรกจึ้ม

ทางอับสัปดาห์

กระดุมหลุด

โลกสวดส่งไอ้หิ้ม

เศษหิ้มมหาโจร ฯ๑๐๐๐

๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๙

๑ คำทางไม่ถูกแล้ว

หลงทาง

เปิดแถมขัดขวาง

แขวะล้อ

ลอกของเก่ามาถาง

วางกฎ

สะกดผิดเป็นกด หื้อ

เหยียดให้ไทยสยอง ฯ๑๓

๕ มีนาคม ๒๕๖๐

๑ รวเวลาล้อลื้อ

เริงรณ

คืกมหาประชาชน

คืกช้าง

เศษคนลัตว์หน้าชน

ยากเลียง

ผืนแผ่นดินรอยร้าง

แล่นล้าंगพลเรือน ๗๑๐๓

๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๓